
TÜRKİYE'DE ÖZNEL İYİ OLUŞ'UN YAŞAM ALANLARI YAKLAŞIMI İLE ÖLÇÜLMESİ

Süreyya DAL¹

Mustafa SEVÜKTEKİN²

Öz

2013 Dünya Mutluluk Raporuna göre 156 ülkenin yer aldığı ve Dünya mutluluk oranınının 5.158 olduğu mutluluk derecelendirme sıralamasında, Türkiye 5.345 oranıyla 77. sırada yer almıştır. Bu nedenle, öznel iyi oluşun ölçümünün Türkiye için çeşitli açılardan incelenmesi politika yapıcılarının kararlarında önem kazanmaktadır. Bu amaçla çalışmada, genel yaşam memnuniyeti ve alt alanları olarak belirlenen finans, iş, kişinin kendinden, hobilerinden ve sosyal ilişkilerinden memnuniyetini etkileyen sosyo-ekonomik ve demografik faktörlerin sıralı lojit model aracılığıyla incelenmesi amaçlanmaktadır. 2013 Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırmasının kullanıldığı çalışma sonucunda, literatürle uyumlu bir şekilde, yaşam alanlarındaki memnuniyetin genel yaşam memnuniyetini pozitif yönde etkilediği bulunmuştur. Ayrıca, yaş ile öznel iyi oluş arasındaki ilişki 42 yaşında maksimum noktaya ulaştığı ve ters-U şeklinde olduğu ortaya konmuştur. Eğitim, sağlık ve görelî gelir değişkenleri ise öznel iyi oluşu pozitif etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Sıralı lojit model, Öznel İyi Oluş, Yaşam Memnuniyeti
JEL Sınıflandırması: C21, C51, I3

MEASUREMENT OF SUBJECTIVE WELL-BEING IN TURKEY BY DOMAINS-OF-LIFE APPROACH

Abstract

According to the 2013 World Happiness Report, Turkey is in 77th place with a score of 5.345 among 156 countries, while overall happiness rate is 5.158. Due to Turkey's place in the happiness ratings, measurement of subjective well-being gains importance for scientists and policy makers. For this purpose, this study investigates the relationship between life satisfaction and satisfaction in domains of life. This investigation has information about person's satisfaction in five life domains which are finance, job, self, leisure activities and social relations. Thus, the study attempts to develop an ordinal logistic regression model to identify not only the relation between life satisfaction and satisfaction in domains of life but also relationship between overall life satisfaction and socio-economic variables using the data Turkey Income and Living Conditions Survey 2013. The estimation results indicate that finance domain affects positively subjective well-being more than any other domains. The coefficient of relative income is found significant in all domain specific estimations. Also, age and subjective well-being relation follows an inverted-U shape pattern with a peak around 42 years.

Keywords: Ordered logit model, Subjective Well-being, Life Satisfaction
JEL Classification: C21, C51, I3

---

¹ Arş. Gör., Trakya Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ekonometri Bölümü, sureyyadal@trakya.edu.tr

² Prof. Dr., Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ekonometri Bölümü, sevuktekin@uludag.edu.tr

1. Giriş

Mutluluk, artan bir şekilde sosyal gelişimin bir ölçüsü ve kamu politikalarının amacı olarak ifade edilmektedir. OECD (2016), bireylerin iyi oluşlarını hükümet politikalarının merkezine koyarak büyümeyi yeniden tanımlamıştır. Bu bağlamda OECD, gayri safi yurt içi hasıla ile ölçülen bir büyümenin yerine, büyümenin kalitesinin tartışılmasının insani ve sürdürülebilir bir kalkınma için gerekliliği üzerinde durmaktadır. 2013 Dünya mutluluk raporuna göre, Türkiye 5,345 puanla 156 ülke içerisinde 77. sırada yer almıştır. Bu nedenle, öznel iyi oluşun ölçümünün Türkiye için çeşitli açılardan incelenmesi politika yapıcıların kararlarında önem kazanmaktadır.

İyi oluş kavramı literatürde sıklıkla kullanılmasına karşın, hakkında karar birliğine varılmış bir tanımı yoktur ve genellikle insanların yaşam kalitelerini tanımlamak amacıyla kullanılan geniş bir kavramdır (Dodge vd., 2012). Mutluluk, yaşam kalitesi ve yaşam memnuniyeti iyi oluşu tanımlamak amacıyla birbiri yerine kullanılmaktadır (Allin, 2007). Argyle (2001), memnuniyetin mutluluğun temel bileşenlerinden biri olduğunu söylemiştir. Bu bağlamda çalışmada, mutluluğun bilişsel kısmını oluşturan bireyin genel yaşam memnuniyetinin belirli yaşam alanlarındaki memnuniyete bağlı olduğunu ifade eden aşağıdan-yukarıya yaklaşımı dikkate alınmıştır. Aşağıdan-yukarıya yaklaşımı dikkate alan öznel iyi oluş araştırmacıları, çok sayıda yaşam alanının genel yaşam memnuniyetiyle ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu yaşam alanlarından üzerinde karar birliğine varılanlar: sağlık, aile, gelir, sosyal ilişkiler, hobiler, iş, cinsel hayat, güvenlik, kendine değer vermek, konaklama ve eğitimidir.

2013 Gelir ve Yaşam Koşulları anketi kullanılarak, yaşam memnuniyeti aracılığıyla öznel iyi oluş ve yaşam alanları arasındaki ilişki sıralı lojit model ile incelenmiştir. Yaşam alanları olarak, finansal durum memnuniyeti, iş, hobi, sosyal çevre ve kişinin kendinden memnuniyeti ele alınmıştır. Analizin ikinci aşamasında, öznel iyi oluş ve her bir yaşam alanını etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler analize dahil edilmiştir. Bu sayede, yaşam alanlarını etkileyen faktörlerin farkları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bunun için çalışmanın ikinci kısmında Türkiye’de yaşam alanları ve öznel iyi oluş konusunda yapılan çalışmalar incelenmiştir. Üçüncü kısımda, analizde kullanılan veri seti ve değişkenler tanımlandıktan sonra, kullanılan sıralı lojit modelin teorik yapısı sunulmuştur. Dördüncü kısımda ise ilk önce öznel iyi oluş ve yaşam alanları açısından tanımlayıcı istatistikler verilmiştir. Bu bağlamda, öznel iyi oluş ve yaşam alanlarının bölgelere, cinsiyete, eğitime gruplarına ve yoksulluk durumuna göre ortalama memnuniyet değerleri karşılaştırılmıştır. Tanımlayıcı istatistiklerden elde edilen önsel bilgi altında, öznel iyi oluş ve yaşam alanları arasındaki ilişkinin sıralı lojit model tahminleri elde edilmiştir. Sonuç kısmında ise çalışma değerlendirilmiştir.

2. Literatür Özeti

Yaşam alanı yaklaşımı literatürüne göre, hayat birçok yaşam alanının birleşimidir ve genel yaşam memnuniyeti de bu birçok yaşam alanındaki memnuniyetin bir sonucudur. Böylece, yaşam memnuniyeti ve yaşam alanlarındaki memnuniyet arasında ilişki olduğu varsayılmaktadır. Yaşam alanlarının belirlenmesi ise tamamen tesadüfi ve araştırmacının amacına bağlıdır (Rojas, 2006).

Cummins (1996), 173 farklı yaşam alanını Kapsamlı Yaşam Kalitesi ölçeği kullanarak maddesel iyi-oluş, sağlık, verimlilik, özel hayat, güvenlik, toplum ve duygusal iyi oluş olmak üzere 7 başlık altında toplamıştır. Van Praag vd. (2003) sağlık, finansal durum, iş, konaklama, boş vakit ve çevre yaşam alanlarıyla bütün olarak yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışmaya göre, yaşam, yaşam alanları bileşenlerinden oluşan toplamsal bir kavramdır. Rojas (2006), toplamsal, yarı logaritmik, tam logaritmik ve ikamelerin sabit elastikiyeti olmak üzere dört farklı model belirlemesi aracılığıyla yaşam alanları ve genel yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çalışma sonucunda, ikamelerin sabit elastikiyeti modelinin yaşam alanlarının genel yaşam memnuniyetiyle ilişkisinin açıklanmasında daha uygun olduğunu bulmuşlardır. Easterlin ve Sawangfa (2007), 1973-1994 yılları arasındaki Birleşik Devletler Genel Sosyal Anketi (GSS) kullanarak sıralı lojit model aracılığıyla finans, aile hayatı, iş ve sağlık olmak üzere dört yaşam

alanının mutluluk üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Mutluluğa neden olan değişmez tek bir yaşam alanı bulamamışlardır. Ayrıca, incelenen yaşam alanının öneminin araştırmaya dahil olan sosyo-ekonomik durum, zaman, yaş ve doğum kohortunun mutlulukla olan ilişkisine bağlı olduğunu ortaya koymuşlardır. Leung vd. (2011), aile bağı, sosyal bağlılık, kariyer başarısı ve özgüven olmak üzere dört yaşam alanı ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışma sonucuna göre, kariyer başarısı, sosyal bağlılık ve özgüven hem fiziksel hem psikolojik iyi oluşla ilişkilidir. Loewe vd. (2014), 530 Şilili işçinin yer aldığı örnek aracılığıyla yedi yaşam alanının (sağlık, finansal durum, sosyal ilişkiler, kişinin kendine verdiği değer, hobiler, aile ve iş) etkilerini incelemişlerdir. Yaş ve cinsiyet sabit tutulduğunda, finansal durum genel yaşam memnuniyetinin baskın belirleyicisi olarak ortaya çıkmıştır.

Literatürde farklı yaşam alanlarının öznel iyi oluş ile ilişkisini araştıran birçok çalışma olmasına rağmen Türkiye'deki öznel iyi oluş ve genel yaşam memnuniyeti literatürü mikro seviyede öznel iyi oluşu etkileyen etmenleri belirlemeye ya da belirli bir yaşam alanı üzerine odaklanmaya yöneliktir. Yaşam alanı üzerine yapılan çalışmalar genellikle kişilerin iş memnuniyetlerini araştırmaktadır. Selim (2008), 1990,1996, 2001 World Value Survey'i kullanarak sıralı lojit model aracılığıyla Türkiye'deki öznel iyi oluş'u incelemiştir. Literatürle uyumlu sonuçlar bulunduğu çalışmada, gelir ve sağlık durumundaki iyileşmenin mutluluğu pozitif yönde etkilerken, orta öğretimin kadınların yaşam memnuniyeti üzerinde negatif doğrudan etkisi olduğunu göstermiştir. Akın ve Şentürk (2012), 2007 Avrupa Yaşam Kalitesi Anketini kullanarak ordinal lojistik regresyon analiziyle bireylerin mutluluk düzeylerini incelemişlerdir. Çalışma sonuçlarına göre, erkekler, evli bireyler, 18-24 yaş ve 65+ yaş daha mutlu ve gelir düzeyi arttıkça mutluluk artmaktadır. Arı ve Yıldız (2016), 2014 Yaşam Memnuniyeti Anketi kullandıkları çalışmalarında bireylerin yaşam memnuniyetini etkileyen faktörlerin incelenmesinde paralel doğrular varsayımının ihlali durumunda birbirinin alternatifi olarak kullanılabilen sıralı logit modellerden benzer sonuçlar elde edildiğini göstermişlerdir. Eren ve Aşıcı (2017a), havuzlanmış veriye sıralı lojit model uyguladıkları çalışmalarında, umut derecesi mutluluğun en önemli tahmin edicisi olarak bulunmuştur. Ayrıca iş tatmini, çalışıyor olmak kadar önemliken; evli bireylerin evliliklerinden mutlulsalar mutlu olduklarını bulmuşlardır. Eren ve Aşıcı(2017b), Butan Krallığının Brüt Ulusal Mutluluk Endeksi ve Cummins vd. (2003) Avustralya İyi Oluş Endeksi'ni dikkate alarak Türkiye için öznel iyi oluş endeksi oluşturmuşlardır. Çalışmada, belli bir eşik değerinden sonra GSYİH'nın kişinin mutluluğunu etkilemediğini; ulusal iyi oluş göstergelerinin, bireysel iyi oluş göstergelerinden daha değişken olduğunu göstermişlerdir. Timur ve Akay (2017), genelleştirilmiş lojit kullandıkları çalışmalarında cinsiyetler arası mutluluk düzeylerinin belirleyicilerini karşılaştırmışlardır. Çalışmada, her iki cinsiyet için, borçlu olmak mutlu olma olasılığını azaltmakta, fakat yaş mutlu olma olasılığını arttırmaktadır. Araba sahibi olmak, iş yeri açmak ve işte çalışmak mutlu olma olasılığını arttırıcı faktörler olarak belirlenmiştir. Ayrıca umutlu olmanın hem kadınlar hem de erkekler üzerine çok mutlu olma olasılığı üzerinde arttırıcı bir etkisi olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda, bu çalışmada Türkiye'deki öznel iyi oluşu etkileyen yaşam alanları ve hem öznel iyi oluşu hem de yaşam alanlarını etkileyen faktörler araştırılacaktır.

3. Veri Seti ve Yöntem

3.1. Veri Seti

Çalışmada, IBBS Düzey 1'e göre 12 bölgeye ilişkin bilgiye sahip olan TÜİK 2013 Gelir ve Yaşam Koşulları (GYK) Anketi kullanılmıştır. Öznel iyi oluşun, yaşam alanları açısından incelenmesinde tüm yaşam alanlarına yanıt veren bireyleri dikkate alan 14173 gözlemden yararlanılmıştır. Bununla birlikte, öznel iyi oluş ve yaşam alanlarının sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler açısından incelenmesinde gelirlerini beyan eden 12293 gözlem dikkate alınmıştır. Çalışmada kullanılan değişkenler ve tanımları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Çalışmada Kullanılan Değişkenler

Değişken	Tanımı
Öznel İyi Oluş (ÖİO)	0-10 arasında değer alabilen genel yaşam memnuniyeti
Finans (F_M)	0-10 arasında değer alabilen finansal durum memnuniyeti
İş (İ_M)	0-10 arasında değer alabilen işinden memnuniyeti
Kişisel (K_M)	0-10 arasında değer alabilen kişinin kendinden memnuniyeti
Hobi (H_M)	0-10 arasında değer alabilen hobi memnuniyeti
Sosyal İlişki (S_M)	0-10 arasında değer alabilen sosyal ilişki memnuniyeti
Sağlık durumu (Sag_dur)	1-5 arasında değer alır (1-Çok kötü; 2-Kötü; 3-Fena değil; 4-İyi;5-Çok iyi)
Cinsiyet (Cins)	1-Erkek; 0-kadın
Evli (Evli)	1-Evli;0-değil
Yaş (Yas)	15+
Eğitim durumu (Eğitim)	0- Okur yazar olmayan; 1-Okur yazar olup okul bitirmeyen; 2-İlkokul; 3-Ortaokul, mesleki ortaokul ve ilköğretim; 4-Genel lise; 5- Mesleki veya teknik lise; 6-Yüksekokul, fakülte ve üzeri.
Bolge (Dogu)	1- Doğu Karadeniz, Kuzey Doğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu, GüneyDoğu Anadolu, 0-değil
Hanehalkı Reisi (Hh_reis)	1-Referans kişi hanehalkı reisi ise, 0-değil
Görelî gelir (gr_gelir)	Mutlak gelir/Ortalama gelir (Rahayu,2016)

3.2. Yöntem: Sıralı Lojit Model

Genelde yaşam memnuniyetine ilişkin değişkenler sıralı değişkenlerdir. GYK memnuniyeti anketinde kişilerin hayatlarından ne kadar memnun olduklarına ilişkin verdikleri cevaplar 0 ile 10 arasında değişmektedir. 0 değeri hiç memnun değil'i gösterirken 10 değeri çok memnun'u göstermektedir. Literatürde yapılan çalışmalarda bu şekilde sıralı yapıya sahip olan değişkenlerin analizinde ikili lojit modelin arttırılmış bir şekli olan sıralı lojit model kullanılan yöntemler arasında yer almaktadır. Sıralı lojit model, i. birey için 10 kategoriden oluşan sıralı kesikli bağımlı değişkenin ($\ddot{O}i$) gözlenemeyen etkilerini gösteren sürekli bir değişken olan gizil değişkene ($\ddot{O}i^*$) dayanır. Bu gizil değişken, $\ddot{O}i^*$, aşağıdaki Denklem (1)'de gösterildiği gibidir:

$$\ddot{O}i^* = \beta'x + \varepsilon \quad (1)$$

$\ddot{O}i^*$ birey tarafından bildirilen öznel iyi oluşun sürekli bir ölçüsü, x bireye ait özellikleri gösteren açıklayıcı değişken vektörü, β tahmin edilen parametre vektörü ve ε ise lojistik fonksiyona sahip tesadüfi hata terimidir.

Gözlenen ve sıralı şekilde kodlanan kesikli öznel iyi oluş değişkeni, $\ddot{O}i$, bilinmeyen kesme noktaları, μ , tarafından belirlenir. Bu kesme noktaları (eşik değerleri), bağımlı değişken ve gizil değişken arasındaki ilişkiyi gösterir. Bu ilişki aşağıdaki Denklem (2)'deki gibidir:

$$\ddot{O}i=0 \Leftrightarrow \ddot{O}i^* < \mu_0 \quad (\text{Yaşamdan hiç memnun değil}) \quad (2)$$

$$\ddot{O}i=1 \Leftrightarrow \mu_0 < \ddot{O}i^* \leq \mu_1$$

$$\ddot{O}i=2 \Leftrightarrow \mu_1 < \ddot{O}i^* \leq \mu_2$$

$$\ddot{O}i=10 \Leftrightarrow \mu_9 \leq \ddot{O}i^* \quad (\text{Yaşamdan çok memnun})$$

Kesme noktaları, β katsayıları ile birlikte maksimum olabilirlik tahmincisi aracılığıyla tahmin edilir ve model tahmin edilen kesme noktaları aracılığıyla belirlenir. Dolayısıyla j bağımlı değişkenin kategori sayısı olmak üzere (burada j=10), j-1 lojit karşılaştırması için μ_{j-1} tane kesme noktası yer almaktadır. Kesme noktaları, artan bir sırayla yer alırlar ($\mu_0 < \mu_1 < \dots < \mu_{j-1}$) (Akın ve Şentürk, 2012).

Genellikle sıralı değişkenler için regresyon modelleri, kategorilerin olasılıklarıyla ifade edilmezler, bununla birlikte birebir dönüşümler olan kümülatif olasılıklarla $g_{ji} =$

$\Pr(\ddot{O}iO \leq \ddot{o}io_j | x_i)$, $j=1, \dots, J$, ifade edilirler. Burada son kümülatif olasılık zorunlu olarak 1'e eşittir ve modelde yalnızca $j-1$ tane kümülatif olasılık belirlenir. J kategoriden oluşan $\ddot{O}iO_i$ sıralı değişkeni için sıralı lojit model, kümülatif olasılıkların $g_{ji} = \Pr(\ddot{O}iO \leq \ddot{o}io_j | x_i)$ doğrusal tahminicilerle $(\beta'x_i = \beta_0 + \beta_1x_{1i} + \beta_2x_{2i} + \dots)$ lojit fonksiyon aracılığıyla ilişkili olduğu $j-1$ tane denklemle tanımlanır. Lojit fonksiyon Denklem (3) şeklinde gösterilebilir:

$$\text{logit } g_{ji} = \log\left(\frac{g_{ji}}{1-g_{ji}}\right) = \mu_j - \beta'x_i, \quad j = 1, \dots, j-1 \quad (3)$$

Bu bağlamda öznel iyi oluş yaklaşımını, yaşam alanları ve sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler açısından incelemek için ilk olarak öznel iyi oluş ve yaşam alanları arasındaki ilişkiyi dikkate alan Model 1 (Denklem (4)) sıralı lojit model aracılığıyla tahmin edilmiş ve odds oranları bulunmuştur.

$$\ddot{O}iO_i = F(F\_M_i, \dot{I}\_M_i, K\_M_i, H\_M_i, S\_M_i) \quad \text{Model 1} \quad (4)$$

Odds oranı, olasılıkları (ρ) ifade etmenin bir yoludur. Odds oranları, bir olayın frekansları ya da olasılıkları hesaplanarak bulunabilir (Bland ve Altman, 2000). Bir olayın odds değeri, bir olayın gerçekleşme olasılığının gerçekleşmeme olasılığına oranıdır [$\text{odds} = \frac{\rho}{(1-\rho)}$]. Bağımsız değişkenlerin, lojit üzerindeki etkisini doğrudan yorumlamak için Odds oranından faydalanılabilir. Bu amaçla odds oranındaki yüzdelik değişimi hesaplamak için $(100 \times [\text{Odds oranı} - 1])$ formülü kullanılır. Odds'un logaritmasına lojit denir ve odds oranının değeri bağımsız değişkenin lojit üzerindeki etkisinin yönünü ve derecesini gösterir.

Öznel iyi oluşun sosyo-ekonomik ve demografik değişkenlerle olan ilişkisini tahmin etmek için Model 2 (Denklem (5)) tahmin edilmiştir. Yaş ve iyi oluş arasındaki ilişkinin şeklinin tespiti için yaşın kareli şekline de modelde yer verilmiştir.

$$\ddot{O}iO_i = \beta(Cins, Sag\_dur, Evli, Gr\_gelir, Dogu, Egitim, Hh\_reis, Yas, Yas * Yas) \quad \text{Model 2} \quad (5)$$

Aşağıdan-yukarıya öznel iyi oluş yaklaşımına göre; öznel iyi oluş birçok yaşam alanıyla ilişkili olabilir. Bu yaşam alanları; sağlık, aile, gelir, sosyal ilişkiler, hobiler, iş, cinsel hayat, güvenlik, eğitim, kendine değer vermek ve konaklama olabilir (Loewe vd.2014). Yaşam alanı yaklaşımı, bireyin hayat içerisinde faaliyet gösterdiği bu alanları somut olarak gösterir (Rojas, 2008). Herbir yaşam alanında etkili sosyo-ekonomik ve demografik değişkenlerin bulunması için herbir yaşam alanının bağımlı değişken olarak alındığı Denklem (6)'daki sıralı lojit modeller tahmin edilmiştir.

$$Y\_A_{ik} = F(Cins, Sag\_dur, Evli, Gr\_gelir, Dogu, Egitim, Hh\_reis, Yas, Yas * Yas) \quad (6)$$

Burada Y_A_{ik} i. bireyin k. yaşam alanındaki memnuniyetini gösteren, 0 ile 10 arasında değer alan sıralı bir değişkendir, k=finans, iş, kişisel, hobi ve sosyal ilişki alanlarıdır.

Değişen varyans sorunu, yatay kesit verilerinde karşılaşılan yaygın bir sorundur. Bu yüzden, modellerin sıralı lojit model aracılığıyla tahmininde dirençli standart hatalar kullanılmıştır.

4. Ampirik Bulgular

4.1. Öznel İyi Oluş ve Yaşam Alanları için Tanımlayıcı İstatistikler

Öznel iyi oluşun yaşam alanları açısından incelenmesinde etkili olabilecek bölge, cinsiyet, eğitim ve yoksulluk durumu gibi değişkenlere göre ortalama memnuniyet değer farkları araştırılmıştır.

Tablo 2 öznel iyi oluşun bölgelere göre ortalama memnuniyet farklarını göstermektedir. Buna göre Doğu bölgesi en düşük öznel iyi oluş ortalama memnuniyet değerine sahipken, Batı Karadeniz en yüksek değere sahiptir. Bununla birlikte, iş, sosyal ilişki ve kişinin kendinden memnuniyetinde en yüksek ortalama değere sahip Batı Marmara olarak bulunmuştur. Finans durumu açısından, 5,18 ortalama memnuniyet değeriyle Batı Marmara ve Doğu Marmara bölgeleri arasında fark olmadığı gözlenmiştir.

Tablo 2: Bölgelere Göre Ortalama Memnuniyet Değer Farkları

	İstanbul	Batı Marmara	Doğu Marmara	Ege	Batı Anadolu	Akdeniz	Orta Anadolu	Batı Karadeniz	Doğu
Öznel İyi Oluş	5,93	5,91	5,86	5,76	5,74	5,57	5,78	5,96	5,16
Finans	5,15	5,18	5,18	5,11	5,17	4,79	5,07	5,38	4,49
İş	6,26	6,58	6,43	6,16	6,20	5,96	6,00	6,53	5,28
Kişisel	6,42	6,99	6,77	6,49	6,36	6,51	6,51	6,79	5,73
Hobi	5,60	5,74	5,72	7,44	5,44	5,35	5,58	5,70	4,87
Sosyal İlişki	7,51	8,11	7,58	5,42	7,19	7,69	7,73	8,07	6,98
Gözlem Sayısı	1508	927	1530	2176	1528	1536	779	1287	2902

Tablo 3 kadın ve erkekler için genel olarak öznel iyi oluş ve her yaşam alanı açısından memnuniyet değer farklarını göstermektedir. Tabloya göre cinsiyetler arasında az olmakla birlikte öznel iyi oluş ve yaşam alanları açısından farklar sözkonusudur. Kadınlar erkeklere göre daha mutlu olma eğiliminde olsalar da; finans, iş, kişisel ve hobi memnuniyetinde erkekler kadınlardan daha mutludurlar. En büyük fark, iş memnuniyetinde ortaya çıkmıştır. Erkekler, kadınlardan %2,3 oranında iş alanında daha memnundur.

Tablo 3: Cinsiyetlere Göre Ortalama Memnuniyet Değer Farkları

	Kadın	Erkek	Oran Erkek/Kadın
Öznel İyi Oluş	5,71	5,65	0,989
Finans	4,98	5,00	1,004
İş	5,96	6,10	1,023
Kişisel	6,38	6,42	1,006
Hobi	5,37	5,43	1,011
Sosyal İlişki	7,53	7,47	0,992

Örnek, bireylerin eğitim durumuna göre dört gruba ayrılmıştır. Çok düşük eğitim seviyesi, en fazla okur-yazar olan ve okul bitirmeyen bireyleri; düşük eğitim seviyesi, ilköğretim seviyesinde eğitimlerini tamamlayanları; orta eğitim seviyesi, ortaokul, mesleki ortaokul, genel lise, mesleki veya teknik lise seviyesinde eğitimlerini bitirenleri; yüksek ise yüksekokul ve üstü eğitimlerini tamamlayanları temsil etmektedir. Tablo 4'den görülebileceği gibi, eğitim ve yaşam memnuniyeti arasındaki ilişki oldukça güçlü ve belirgindir. Orta eğitim seviyesini tamamlayan bir birey, ortalama olarak, %6 oranında düşük seviyede eğitimini tamamlamışa göre daha fazla hayatından memnundur. Bu öznel iyi oluş fark seviyesi, yüksek ve düşük eğitim seviyesi için bakıldığında %19 a kadar yükselmektedir. Düşük eğitim seviyesinde bir bireye göre, yüksek eğitim seviyesini tamamlamış bir birey %32 daha fazla finans alanında, %21 daha fazla iş alanında, %15 daha fazla kendinden, %12 daha fazla hobilerinden ve %3 daha fazla sosyal ilişkilerinden memnundur.

Tablo 4: Eğitim Gruplarına Göre Ortalama Memnuniyet Değer Farkları

	Çok düşük	Düşük	Orta	Yüksek	Oran Orta/Düşük	Oran Yüksek/Düşük
Öznel İyi Oluş	5,01	5,44	5,77	6,48	1,06	1,19
Finans	4,29	4,63	5,13	6,11	1,11	1,32
İş	4,92	5,78	6,38	6,99	1,10	1,21
Kişisel	5,61	6,21	6,57	7,13	1,06	1,15
Hobi	4,89	5,30	5,43	5,91	1,03	1,12
Sosyal İlişki	6,89	7,46	7,62	7,72	1,02	1,03

Örnekdeki bireylerin beyan ettikleri gelir düzeylerine göre, Türk-İş 2013 yoksulluk çalışmasındaki 4 kişilik aile için açlık sınırı olan 1033 TL kullanılarak ekonomik olarak yoksul olan

bireyler belirlenmiştir. Belirlenen değerlere göre öznel iyi oluş ve beş farklı yaşam alanı açısından ortalama memnuniyet seviyeleri Tablo 5’de gösterilmiştir. Yoksul olmayan bireyler, genel olarak hayatlarından %14 oranında daha fazla memnundurlar. Beklentilere uygun bir şekilde, finans alanında (%24) ve iş alanında (%13) yoksul olmayan bireylerde yoksul olan bireylere göre daha yüksek yaşam memnuniyeti gözlenmiştir.

Tablo 5: Yoksulluk Durumuna Göre Ortalama Memnuniyet Değer Farkları

	Ekonomik Olarak Yoksul Değil	Ekonomik Olarak Yoksul	Oran Yoksul Değil/Yoksul
Öznel İyi Oluş	5,92	5,21	1,14
Finans	5,35	4,32	1,24
İş	6,31	5,58	1,13
Kişisel	6,59	6,08	1,08
Hobi	5,58	5,09	1,09
Sosyal İlişki	7,57	7,33	1,03

Not: Tablodaki ekonomik olarak yoksul olarak belirlemek için TÜRK-İŞ 2013 yoksulluk çalışmasındaki 4 kişilik aile için aylık sınırı olan 1033 TL kullanılmıştır.

Tablo 6 Pearson korelasyonlarını beş yaşam alanı açısından göstermektedir. Bütün korelasyon katsayıları pozitif ve bazıları diğerlerine göre daha yüksektir. Finans ve iş memnuniyeti arasındaki korelasyon katsayısı 0,46 iken, öznel iyi oluş ve finans arasındaki korelasyon katsayısı 0,67’dir. Öznel iyi oluş, bütün yaşam alanlarıyla pozitif bir şekilde ilişkilidir. Öznel iyi oluş ve finans arasındaki yüksek ilişkiyi, 0,47 korelasyon katsayısıyla iş memnuniyeti ve 0,43 korelasyon katsayısıyla kişinin kendinden memnuniyeti takip etmektedir.

Tablo 6: Öznel İyi Oluş ve Yaşam Alanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	Öznel İyi Oluş	Finans	İş	Kişisel	Hobi	Sosyal İlişki
Öznel İyi Oluş	1,00					
Finans	0,67	1,00				
İş	0,47	0,46	1,00			
Kişisel	0,43	0,38	0,42	1,00		
Hobi	0,42	0,42	0,42	0,41	1,00	
Sosyal İlişki	0,28	0,18	0,31	0,42	0,27	1,00

Not: Tablodaki bütün Pearson korelasyon katsayıları %1 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmuştur (p=0.000).

Öznel iyi oluş ve yaşam alanları arasındaki ilişkinin daha ayrıntılı bir şekilde incelenmesi ve gerek öznel iyi oluşu gerekse yaşam alanlarını etkileyen faktörlerin araştırılması için bir sonraki bölümde sıralı lojit model kullanılmıştır.

4.2. Öznel İyi Oluş’un Yaşam Alanları Açısından Sıralı Lojit Model İle İncelenmesi

Öznel iyi oluş ve yaşam alanları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla, bağımlı değişkenin sıralı değişken olması ve yatay kesit verilerinde sıklıkla karşılaşılan değişen varyans sorunu dirençli standart hatalar aracılığıyla dikkate alınarak sıralı lojit model uygulanmış ve odds oranları hesaplanmıştır.

Tablo 7’deki sonuçlar, dikkate alınan yaşam alanlarının öznel iyi oluşu pozitif yönde etkilediği yani herhangi bir yaşam alanındaki memnuniyetin artmasının kişinin genel yaşam memnuniyetini arttıracak olduğunu göstermektedir. Sonuçlara göre, kişinin finansal durumundan memnuniyeti genel yaşamı üzerinde en fazla etkiye sahipken, bu etkiyi kişinin kendinden memnuniyeti ve daha sonra iş alanındaki memnuniyet takip etmektedir.

Tablo 7: **Öznel İyi Oluş'un Yaşam Alanları Açısından İncelenmesi: Sıralı Lojit Model Sonuçları**

Değişkenler	Katsayı	Odds Oranı
Finansal durum memnuniyeti	0,627*** (46,92)	1,872''' (65,80)
İş memnuniyeti	0,128*** (14,07)	1,137''' (16,84)
Kişinin kendinden memnuniyeti	0,138*** (13,07)	1,148''' (14,98)
Hobi memnuniyeti	0,090*** (10,25)	1,094''' (12,02)
Sosyal ilişki memnuniyeti	0,118*** (13,48)	1,125''' (13,98)
Gözlem sayısı		14173
Olabilirlik oran değeri		-24850,559
Wald chi2(5)		6407,47***

Not: Katsayılar için dirençli standart hatalar parantez içerisinde gösterilmiştir. *** p<0,01; ** p<0,05; * p<0,1. Odds oranları için t-değerleri gösterilmiştir. .''' p<0,001; '' p<0,01; ' p<0,05

$$\hat{O}_i = 0,627F_{M_i} + 0,128İ_{M_i} + 0,138K_{M_i} + 0,090H_{M_i} + 0,118S_{M_i} \quad (\text{Model 1})$$

Tahmin edilen Model 1'in olabilirlik oran değeri (likelihood ratio) anlamlı olup tüm bağımsız değişkenlerin yer aldığı modelin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Model 1'in tahmin sonuçları, dikkate alınan yaşam alanlarının öznel iyi oluşu istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde pozitif yönde etkilediğini göstermektedir. Modelin odds oranları incelendiğinde, yaşamından çok memnun olanların odds oranında, finansal durum memnuniyeti %87,2, kişinin kendinden memnuniyeti %14,8, iş memnuniyeti %13,7, sosyal ilişki memnuniyeti %12,5 ve hobi memnuniyeti %9,4'lük bir artışa neden olmuştur.

Tablo 8: **Öznel İyi Oluş ve Sosyo-ekonomik ve Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi: Sıralı Lojit Model Sonuçları**

Değişkenler	Katsayı	Odds Oranı
Cinsiyet (Erkek)	-0,126** (-2,60)	0,882'' (-2,65)
Sağlık durumu	0,435*** (16,64)	1,545''' (17,21)
Evli	0,432*** (9,10)	1,540''' (9,24)
Görelî gelir	0,251*** (10,13)	1,285''' (12,62)
Bolge (Dogu)	-0,312*** (-7,71)	0,732''' (-7,58)
Eğitim	0,143*** (12,62)	1,153''' (13,26)
Hanehalkı Reisi	-0,220*** (-4,56)	0,802''' (-4,64)
Yaş	-0,087*** (-10,35)	0,917''' (-10,54)
Yaş*Yaş	0,001*** (11,18)	1,001''' (11,33)
Gözlem sayısı		12293
Olabilirlik oran değeri		-25699,285
Wald chi2(9)		1245,52***

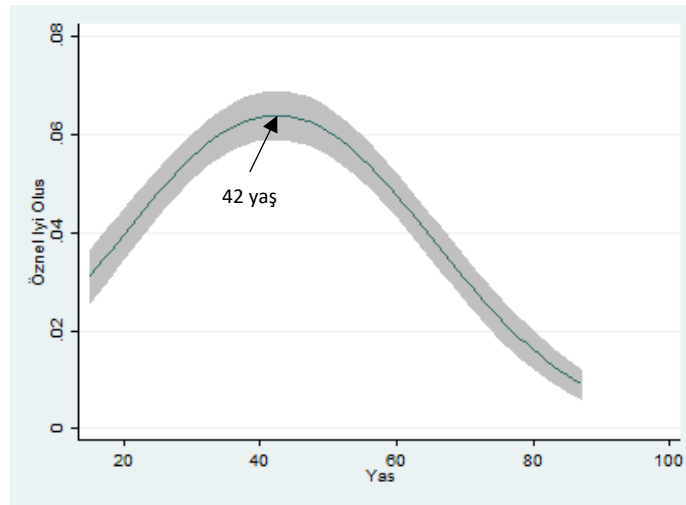
Not: Katsayılar için dirençli standart hatalar parantez içerisinde gösterilmiştir. *** p<0,01; ** p<0,05; * p<0,1. Odds oranları için t-değerleri gösterilmiştir. .''' p<0,001; '' p<0,01; ' p<0,05

$$\hat{O}_i = -0,126Cins_i + 0,435Sag_{dur}_i + 0,432Evl_i + 0,251Gr_{gelir}_i - 0,312Dogu_i + 0,143Egitim_i - 0,220Hh_{reisi}_i - 0,087Yas_i + 0,001yas_i^2 \quad (\text{Model 2})$$

Tablo 8’de Öznel iyi oluşu belirleyen sosyo-ekonomik ve demografik faktörlerin incelendiği sıralı lojlit model sonuçları verilmiştir. Model sonuçlarına göre, cinsiyet, sağlık durumu, kişinin doğu bölgesinde yaşaması, eğitim seviyesi, kişinin hanehalkı reisi olması ve yaş değişkeni istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Öznel iyi oluş ve yaş değişkeninin arasındaki ilişkinin belirlenmesi için, literatürde yeralan yaş değişkeninin karesel formuna yer verilmiştir (Ulloa vd., 2013). Analiz sonuçlarına göre, Grafik 1’de gösterildiği üzere yaş ve öznel iyi oluş arasındaki ilişki sınırlı sayıda öznel iyi oluş literatüründe yeralan ters-U biçimindedir (Ulloa vd., 2013; Mroczek ve Spiro 3rd, 2005; Easterlin, 2006). Bu ilişki, 42 yaş civarında maksimum değerine ulaşmıştır. Hesaplanan odds oranlarına göre, erkek olmak yaşamından çok memnun olmanın odds oranında %11,8 lik bir azalışa neden olmaktadır. Sağlık durumundaki bir birimlik iyileşme ise çok memnun olmanın odds oranını %54,5 oranında arttırmaktadır. Benzer şekilde, eğitim seviyesindeki bir birimlik artış yaşamdan çok memnun olmanın odds oranında %15,3’lük bir artışa neden olmaktadır. Son yıllardaki öznel iyi oluş çalışmalarında, kişinin mutlak gelirinin değil görece gelirinin öznel iyi oluş üzerinde etkili olduğu ortaya konmuştur. Burada, görelilik kişinin gelirinin kişinin beklentilerine, alışkanlıklarına ve sosyal karşılaştırmalarına bağlı olmasıdır (Diener vd., 1993). Sıralı lojlit modelin hesaplanan odds oranlarına göre, kişinin görece gelirindeki 1 birimlik artış yaşamından çok mutlu olmanın odds oranında %28,5 oranında bir artışa neden olacaktır. Bununla birlikte sorumlulukların artması nedeniyle hanehalkı reisi olmak çok mutlu olmanın odds oranında %19,8 lik bir azalışa neden olmaktadır.

Grafik 1: Öznel İyi Oluş ve Yaş İlişkisi: Ters-U

Herbir yaşam alanı üzerinde etkili olan sosyo-ekonomik ve demografik faktörlerin tespiti için tahmin edilen sıralı lojlit tahmin sonuçları Tablo 9’da gösterildiği gibidir. Tahmin edilen modellerin olabirlik oran değerleri modellerin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Tahmin sonuçlarına göre, cinsiyet değişkeni, finansal durum ve hobi yaşam alanları modellerinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Sağlık durumundaki bir iyileşme bütün yaşam alanlarındaki memnuniyeti pozitif yönde etkilemektedir. Evli olmak, hobi yaşam alanı haricinde diğer yaşam alanları üzerinde pozitif etkiye sahip iken, sosyal ilişki alanında anlamlı bulunmamıştır. Görece gelirin bütün yaşam alanları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı pozitif etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte, doğu bölgesinde yaşıyor olmak istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde bütün yaşam alanı memnuniyetleri üzerinde negatif etkiye sahiptir. Bireylerin eğitim durumu bütün yaşam alanlarında anlamlı bir şekilde pozitif etkiye sahiptir. Hanehalkı reisi olmak, yalnızca finansal durum ve hobi yaşam alanlarının memnuniyetinde istatistiksel olarak anlamlıdır ve beklentilere uygun bir şekilde bu yaşam alanları üzerinde negatif yönde etkiye sahiptir.

Tablo 9: Yaşam Alanı Yaklaşımının Sıralı Lojit Sonuçları

Yaşam Alanları	Finansal Durum Memnuniyeti	İş Memnuniyeti	Kişisel Memnuniyet	Hobi Memnuniyeti	Sosyal İlişki Memnuniyeti
Değişkenler	Katsayı	Katsayı	Katsayı	Katsayı	Katsayı
Cinsiyet (Erkek)	-0,069 (-1,44)	-0,217*** (-4,59)	-0,132** (-2,71)	0,065 (1,35)	-0,146** (-3,08)
Sağlık durumu	0,425*** (16,46)	0,266*** (10,25)	0,238*** (9,05)	0,301*** (11,50)	0,142*** (5,26)
Evli	0,215*** (4,59)	0,096* (2,06)	0,136** (2,89)	-0,156** (-3,26)	0,049 (1,02)
Görelî gelir	0,441*** (13,89)	0,219*** (8,87)	0,166*** (8,34)	0,125*** (5,98)	0,033* (2,06)
Bölge (Doğu)	-0,235*** (-5,87)	-0,409*** (-10,36)	-0,544*** (-13,33)	-0,340*** (-9,12)	-0,452*** (-10,65)
Eğitim	0,194*** (16,33)	0,160*** (14,24)	0,179*** (16,66)	0,097*** (8,93)	0,049*** (4,82)
Hanehalkı Reisi	-0,305*** (-6,40)	0,008 (0,18)	-0,093 (-1,94)	-0,128** (-2,68)	0,057 (1,20)
Yaş	-0,078*** (-9,13)	-0,029*** (-3,67)	-0,028*** (-3,34)	-0,042*** (-5,10)	-0,023*** (-2,72)
Yaş*Yaş	0,001*** (10,99)	0,001*** (4,16)	0,000*** (4,56)	0,001*** (7,17)	0,000** (3,03)
Gözlem Sayısı	12293	12293	12293	12293	12293
Olabilirlik oran değeri	-26006,179	-26789,548	-24963,872	-27137,942	-24052,505
Wald chi2(9)	1682,99***	1051,02***	1077,79***	645,53***	238,56***

Not: Dirençli standart hatalar parantez içerisinde gösterilmiştir. *** p<0,01; ** p<0,05; * p<0,1.

5.Sonuç

2013 TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları anketi kullanılarak, öznel iyi oluş ve yaşam alanları arasındaki ilişki ve bunları mikro seviyede etkileyen faktörler sıralı lojit model kullanılarak araştırılmıştır. Yaşam alanları olarak finansal durum, iş, hobi, sosyal ilişki ve kişinin kendinden memnuniyeti alınmıştır.

Çalışmanın ilk aşamasında, öznel iyi oluş ve yaşam alanlarının bölge, cinsiyet, eğitim ve yoksulluk durumu açısından farklılıkları incelenmiştir. Doğu Karadeniz, Kuzey Doğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden oluşan Doğu bölgesinin dikkate alınan yaşam alanlarındaki memnuniyet seviyeleri ve öznel iyi oluş seviyesi diğer bölgelere göre daha düşük seviyededir. Kadınlar erkeklere göre daha mutlu olma eğiliminde olsalar da; finans, iş, kişisel ve hobi memnuniyetinde erkekler kadınlardan daha mutludurlar. Eğitim seviyesi bakımından, düşük eğitim seviyesinde bir bireye göre, yüksek eğitim seviyesini tamamlamış bir bireyin finansal açıdan %32, iş açısından %21, kişisel açıdan %15, hobi açısından %12 ve sosyal ilişkiler açısından %3 daha fazla memnun olduğu bulunmuştur.

Çalışmanın ikinci aşamasında, ilk olarak öznel iyi oluş üzerindeki yaşam alanlarının etkisi incelenmiştir. Sonuçlara göre, kişinin finansal durumundan memnuniyeti genel yaşamı üzerinde en fazla etkiye sahipken, bu etkiyi kişinin kendinden memnuniyeti takip etmektedir. En düşük etkiye sahip olan yaşam alanı ise hobi memnuniyeti olarak bulunmuştur. Son olarak, bölge, cinsiyet, eğitim seviyesi, sağlık durumu, görelî gelir durumu, evli olmak, hanehalkı reisi olmak ve yaş değişkenlerinin yaşam alanları ve öznel iyi oluş üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Çalışmanın Türkiye'deki öznel iyi oluş literatürüne en önemli katkılarından biri yaş ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin şeklini araştırmış olmasıdır. Sıralı lojit model sonuçlarına göre, yaş ve öznel iyi oluş arasındaki ilişki 42 yaşında maksimuma ulaşan ters-U biçimindedir. Ayrıca, evli olmanın bireyin

mutluluğunu pozitif yönde etkilediği bulunmuştur. Bu sonuç, kendisine duygusal ve finansal destek sağlayan bir eşle devam eden bir beraberliği olmayan bekar bireylerin daha çok zorlandığını gösteren Coombs (1991)'in koruma/destek hipotezini doğrular niteliktedir. Ayrıca, sağlık durumu iyileştikçe kişinin mutluluğu artmaktadır. Hesaplanan odds oranlarına göre, erkek olmak yaşam memnuniyetini %11,8 azaltmaktadır. Sağlık durumundaki bir birimlik iyileşme ise yaşam memnuniyetini %54,5 oranında arttırmaktadır. Göreli gelir, sağlık durumu ve eğitim seviyesi dikkate alınan yaşam alanlarının hepsini pozitif yönde etkilerken, bireyin doğu bölgesinde yaşaması ise bütün yaşam alanlarını negatif yönde etkilemektedir.

Kaynakça

- Akın, H. ve Şentürk, E. (2012). Bireylerin Mutluluk Düzeylerinin Ordinal Lojistik Regresyon Analizi ile İncelenmesi. *Öneri*, 10(37), 183-193.
- Allin, P. (2007). Measuring Societal Wellbeing. *Economic and Labour Market Review*, 1(10), 46-52.
- Argyle, M. (2001). *The Psychology of Happiness*. London: Routledge.
- Arı, E. ve Yıldız, Z. (2016). Bireylerin Yaşam Memnuniyetini Etkileyen Faktörlerin Sıralı Lojistik Regresyon Analizi ile İncelenmesi. *Journal of International Social Research*, 9(42), 1362-1374.
- Bland, J., ve Altman, D. (2000). Statistics Notes: The Odds Ratio. *British Medical Journal*, 320(7247), 1468.
- Coombs, R. H. (1991). Marital Status and Personal Well-being: A Literature Review. *Family Relations*, 40(1), 97-102.
- Cummins, R. A. (1996). The Domains of Life Satisfaction: An Attempt to Order Chaos. *Social Indicators Research*, 38(3), 303-328.
- Diener, E., Sandvik, E., Seidlitz, L. ve Diener, M. (1993). The Relationship Between Income and Subjective well-being: Relative or absolute? *Social Indicators Research*, 28(3), 195-223.
- Dodge, R., Daly, A.P., Huyton, J. ve Sanders, L.D. (2012). The Challenge of Defining Wellbeing. *International Journal of Wellbeing*, 2(3), 222-235.
- Easterlin, R. A. (2006). Life Cycle Happiness and Its Sources: Intersections of Psychology, Economics, and Demography. *Journal of Economic Psychology*, 27(4), 463-482.
- Easterlin, R. A., ve Sawangfa, O. (2007). Happiness and Domain Satisfaction: Theory and Evidence (techreport). Retrieved from <https://econpapers.repec.org/RePEc:iza:izadps:dp2584>
- Eren, K. A. ve Aşıcı, A. A. (2017a). The Determinants of Happiness in Turkey: Evidence from City-Level Data. *Journal of Happiness Studies*, 18(3), 647-669.
- Eren, K. A. ve Aşıcı, A. A. (2017b). Subjective Well-being in an Era of Relentless Growth: The Case of Turkey between 2004-2014.
- Layard, R. ve Sachs, J. (2013). WORLD HAPPINESS REPORT. http://unsdsn.org/wp-content/uploads/2014/02/WorldHappinessReport2013_online.pdf
- Leung, A., Cheung, Y., ve Liu, X. (2011). The Relations Between Life Domain Satisfaction and Subjective well-being. *Journal of Managerial Psychology*, 26, 155-169.
- Loewe, N., Bagherzadeh, M., Thieme, C., ve Manuel, J. (2014). Life Domain Satisfaction as Predictors of Overall Life Satisfaction Among Workers: Evidence from Chile, *Soc Indic Res*, 118, 71-86.

- Mroczek, D.K., ve Spiro 3rd, A. (2005). Change in Life Satisfaction During Adulthood: Findings From the Veterans Affairs Normative Aging Study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88(1), 189-202.
- OECD (2016). Strategic Orientations of the Secretary-General: For 2016 and beyond, Meeting of the OECD Council at Ministerial Level Paris, 1-2 June 2016. <https://www.oecd.org/mcm/documents/strategic-orientations-of-the-secretary-general-2016.pdf>
- Rahayu, T. P. (2016). The Determinants of Happiness in Indonesia. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 7(2), 393–404.
- Rojas, M. (2006). Life Satisfaction and Satisfaction in Domains of Life: Is It a Simple Relationship? *Journal of Happiness Studies*, 7(4), 467–497.
- Rojas, M. (2008). Experienced Poverty and Income Poverty in Mexico: A Subjective Well-Being Approach. *World Development*, 36(6), 1078-1093.
- Selim, S. (2008). Life Satisfaction and Happiness in Turkey. *Social Indicators Research*, 88(3), 531-562.
- Timur, B. ve Akay, E. Ç.(2017). Kadın ve Erkeklerin Mutluluğunu Etkileyen Faktörlerin Genelleştirilmiş Sıralı Logit Modeli ile Analizi, *Social Sciences Research Journal*, 6(3), 88-105.
- Ulloa, B. F. L., Moller, V.ve Sousa-Poza, A. (2013). How Does Subjective Well-Being Evolve with Age? A Literature Review. *Population Ageing*, 6, 227-246.
- van Praag, B. M. S., Frijters, P., ve Ferrer-i-Carbonell, A. (2003). The Anatomy of Subjective well-being. *Journal of Economic Behavior and Organization*, 51(1), 29-49.

MEASUREMENT OF SUBJECTIVE WELL-BEING IN TURKEY BY DOMAINS-OF-LIFE APPROACH

Extended Abstract

Aim: According to the 2013 World Happiness Report, Turkey is in 77th place with a score of 5.345 among 156 countries, while overall happiness rate is 5.158. Due to Turkey's place in the happiness ratings, the measurement of subjective well-being gains importance for scientists and policy makers. However, subjective well-being is a broad concept which is used to describe person's quality of life. Happiness, quality of life and life satisfaction are used interchangeably to define subjective well-being. For this purpose, this study investigates the relationship between life satisfaction and satisfaction in domains of life. This investigation has information about person's satisfaction in five life domains which are finance, job, self, leisure activities and social relations. Thus, the study attempts to develop an ordinal logistic regression model to identify not only the relation between life satisfaction and satisfaction in domains of life but also relationship between overall life satisfaction and socio-economic variables by taking into account heterocedasticity with robust standard errors.

Method: Subjective well-being term is generally used interchangeably with life satisfaction and happiness. In this study, subjective well-being is taken as life satisfaction which is the cognitive part of happiness. Also, the study follows a bottom-up approach. According to bottom-up approach, general life satisfaction depends on satisfaction in life domains. Accepted life domains in literature are health, family, income, social relations, leisure activities, job, sexual life, security, self-esteem, accomodation and education. Here five main domains were identified under the data constraint. These life domains are finance, job, self-worth, leisure activities and social relations. The present study used ordinal logistic regression model with robust standard errors in order to investigate relationship between life domains and subjective well-being in Turkey. The cross section data used in this study are obtained from the 2013 Income and Living Conditions Survey (TR-SILC) collected by the Turkish Statistical Institute.

Findings: According to the ordered logit model results, general life satisfaction was positively related to the individual's financial situation, job, social relations, leisure activities and self-worth. One unit increase in financial situation made 87,2 % greater the odds of highest overall life satisfaction versus other categories, given that all the other variables in the model held constant. This ratio follows by odds ratio of self-worth which is %14,8. With respect to ordered logit model results with socio-economic variables, gender, marital status, self-rated health status, relative income, region, education level, being household head, age and age square were found statistically significant. Age variable was added with its square form to observe the form of relation between age and subjective well-being. Also, relative income, self-rated health status, region, education level and age were statistically significant for all life domains. Being household head was found statistically significant in the financial situation model and in the leisure activities model. It has negative impact on these life domains mentioned. This results shows increasing responsibilities of household head can effect negatively life satisfaction. The coefficient of married people was found positively associated with subjective well-being. This result confirms protection/support hypothesis which assumes that unmarried individuals more often suffer due to lack of continuous companionship with a spouse who provides emotional and financial support.

Conclusion: Estimation results are consistent with existent literature and expectations. All interested life domains have positive impact on the subjective well-being. Satisfaction with financial situation was the dominant predictor of subjective well-being. According to the micro-level estimation results, age and subjective well-being relation follows an inverted-U shape pattern with a peak around 42 years which confirms very limited evidence in the subjective well-being literature. Also, individuals with a higher relative income are more likely to be in the higher

categories of subjective well-being. In addition, self rated health status has a positive impact on subjective well-being and on all interested life domains.